

Syllabus pro předmět: Jazyk a nevědomí

Ukončení: kolokvium

Počet kreditů: 3

Vyučující: Mgr. Jan Krása

E-mail: honoh@email.cz

Konzultační hodiny: Úterý 9:40-10:30; popř. skrze e-mail kdykoli.

Základní informace o předmětu: Předmět bude vyučován jako jedna hodina přednášky a jedna hodina cvičení pro studenty magisterského cyklu oboru psychologie (i pro studenty blízkých oborů). V první části semestru bude větší prostor věnován přednáškám.

Cíl a obsah předmětu: Cílem tohoto předmětu je seznámit studenta s velkým tématem soudobé filosofie a humanitních věd – s problémem jazyka. Poté bude výklad veden otázkou: Jak může současný výzkum problematiky jazyka pomoci při zkoumání nevědomí? Důraz bude kladen na koncepce a teorie, které popisují, jak jazyk funguje a kterak jej lze analyzovat a diferencovat; tedy na teorie a terminologie vzešlé z psychologie, lingvistiky, literární vědy a antropologie. Dále bude důraz kladen na osvětlení faktu, kterak na nás jazyk vyvíjí, jakkoli nezjevně, svoji formativní moc – tedy kterak strukturuje naše vědomé vidění světa a naše pojetí skutečnosti. V posledku bude student teoreticky seznámen se soudobými ale i historickými projekty, kterak tuto formativní moc jazyka odhalit, obejít anebo využít (ze soudobých projektů to budou rozličné „dekonstrukce“ (M. Foucault, J. Derrida, J. Lacan a psychoanalýza širě), z oněch historických to budou některé typy meditace, kabbalistická exegese apod.). Výklad – vedený směrem od konstrukce k „dekonstrukci“ – bude podáván s ohledem na doplnění si nezákladnějších metodologických a epistemologických poznatků soudobé filosofie (především vzhledem k transformaci filosofických paradigmat – od paradigmatu vědomí k paradigmatu komunikace).

Podmínky pro absolvování předmětu: Podmínkou absolvování kurzu bude:

- zaprvé: obeznámenost s tématem jazyka v psychologii a blízkých oborech, nebo
- zadruhé: pravidelná návštěva přednášek a cvičení

a dále odevzdání seminární práce (v rozsahu minimálně 5 stran) na dohodnuté téma z okruhu problematiky tohoto kurzu.

Rozpis přednášených okruhů:

1. Úvod: seznámení se záměry tohoto kurzu; otázky, které před nás soudobý náhled problematiky jazyka klade. Oddělení "jazyka" psychologie od "jazyka" lingvistiky – především vymezení „jazyka“ lingvistiky jako užšího pojmu. Předběžné otevření otázky: co je to znak, význam, smysl, symbol a jak spolu souvisí? Otevření historie reflexe jazyka. „Jeskyně“ jako model duševní činnosti (Lit.: Maturana, Varela, 1998; Neubauer, 2002; Gibson, 1968). Zpětnovazebné okruhy lidské činnosti a jejich svázanost s přirozeným (např.: chůze, vyhledávání a konzumace potravy, lékařství, učení se, hudba, tanec atd.) i sociálním (např.: město, řeč, odívání atd.) okolím. Poukaz na techniky uchopení některých zpětnovazebných okruhů a na jejich účel: techniky pohybu, techniky dechu, techniky trávicí, techniky zraku, techniky sluchu (mezi nimi zvláště technika vnitřní řeči) aj. Jazyk – proudící ve vnitřní řeči (pocházející však z vnější řeči) – popisuje tento základní stav jakoby to byla jeskyně. Má svoji vlastní a zvláštní formu. Obecně v tomto kurzu bude řeč o formě jazykové (verbální). Metafora jeskyně: Jeskyně obydlená lidským společenstvím, které se shromažďuje kolem společného ohně atd. Proměna „jeskyně“ na město: diferenciací funkcí uvnitř domu, resp. umělé jeskyně, a posléze uvnitř hradeb. Ergo: dnešnímu člověku není vlastní jednota diskurzu, neboť žije v „městské kultuře“, v níž vznikla dělba práce. Příběh o stavbě a pádu Babylónské věže.
2. Jak jazyk funguje? – Nekonformita a konformita. Nekonformita jazyka (jiné nekonformní systémy). Konformní řád. Nekonformita ve sluchovém kanále napříč přírodou. Konformita přírody. Konformní a nekonformní části duševní činnosti, tj. *obrazivost* a *mysl*. Mysl je pomyslným městem, které se vyvinulo z umělé jeskyně (doupěte) a které je od okolí (tj.

konformního řádu) odděleno pomyslnou hradbou. „Hradba“ nastoluje základní iluzi, že totiž duševní činnost se děje pouze uvnitř hradeb (totiž uvnitř mysli), iluzi, která vede k opuštění tzv. *anima mundi* a mj. k vyhrocenému materialistickému dualismu moderny. (Možnost sledovat kořeny vzniku světonázorových předpokladů moderny.)

3. Postmoderna jako důsledné domyšlení některých témat moderny (Hubík, 1994). Postmoderna jako aktivní reakce na modernu (dekonstrukce moderny a *epistém* starších). Viz: /učební materiály/Syllabus pro Jazyk a nevědomí_Historie.doc. Psychoterapie jako dekonstrukce (jako lékařství) procesu konstrukce mysli. Postavení sebe-vědomí v duševní činnosti. Zájmeno první osoby v singuláru jako prostor, kam v jazyku spadá reflexivní střed mluvčího jazykem. Účel zmíněných technik nalézt toho „sebe“ i v jiných kanálech (v dechu, pohybu, hře na hudební nástroj). Je-li – ať v jakémkoli kanále – uchopováno toto „sebe“, začíná se *péče duše o sebe samou*, techniky (resp. jednotlivé kanály) této péče nazvěme psychoepimeletickými technikami.

Postavení *ega* v dynamice duševních sil – metafory spojení mnohosti s jednotou. Komplexový popis duše: autor (Jung aj.), popis, původ (dětské učení se jazyku) a vývoj (tzv. stádia psychosociálního vývoje, účel). Zástup (*turba philosophorum*): aktéry vlastně nespojují podobné názory, ale pouze společné téma disputace. Kulatý stůl a jiné vhodné metafory. Popř. kulatý stůl v porovnání s původním ohništěm. Příklady komplexové „skladby“ duše v kulturních památkách lidstva: drama, výtvarné umění, nevědomá činnost.

4. Problém projekce mysli: sociomorfismus (např. Komárek), antropomorfismus. Projekce zdvojuje skrze určitou (zrcadlivou) plochu, která však musí být hledána. Příklad konformního řádu: chameleon. Pico Della Mirandola (2005) a jeho pojetí člověka jako chameleóna. Jazyk jako „chameleon“ nekonformního řádu. Problém „viditelného“ (senzoricky obecně) a „neviditelného“ světa v jazyce. Metafora. Metafora jako kořen každého jazyka a nekonformity vůbec. Metaforický systém, jakožto kostra každého přirozeného jazyka: prostor (Cassirer, 1996; Lakoff, Johnson, 2002). Jeho podoba u každého konkrétního jazyka je snad podobná, nikdy však totožná. Lingvistický relativismus (Whorf, 1971). Lingvistický idealismus (osvícenství, moderní materialismus).
5. Symbol: jeho místo v modelu „jeskyně“. Symbol jakožto součást konformity. Symboly a mýtus. Symboly a jiné narativní (kouzelná pohádka) či nenarativní (obraz, socha, píseň, tanec... rituál obecně) lidská díla. Symboly spojuje symbolický systém, který motivuje metaforický systém, nicméně se také přímo zobrazuje v jazykovém systému. Historie symbolického systému v jazykovém systému. Nejstarší skupina metaforických systémů (nejstarší, starý a střední paleolit), nositelem Homo habilis, Homo erectus a Homo sapiens neandertalensis. Dále mladopaleolitická doba, nositelem Homo sapiens sapiens. Neolit a jeho metafora zemědělská. Eneolit a jeho metafora alchymická. Metafory moderní, sekularizované, redukováné. Jazyk a narace jako mocenský prostředek a jeho nástroje (*newspeak*). Překódování symboliky tradičních příběhů: patriarchální (Graves, 1970, 1982, 1982b), monoteistické (z jistého pohledu např. Kozák a jeho *Bibliotheca Gnostica*), deistické (Kratochvíl, 1994; Neubauer, 2001, 2004 aj.). Otázka dogmatismu a tzv. „klíče od svatyně“. Směry oživující aktivní vztah k (tradiční) symbolice: hermetický revival 19. a počátku 20. stol. ve Francii a Anglii (Eliphas Lévi, Papus, de Guaita, Wirth, Crowley; u nás: Griese, Lasenic, Kefer), sophia perennis (Guénon, Burckhardt, Evola, Schwaller de Lubicz aj.), linie francouzských alchymistů (Fulcanelli, Canselier, Alleau, Roger), lidé kolem Eranos konferencí (Corbin, Scholem, Eliade, Durand, Campbell a mnozí jiní), jungiáni a archetypová psychologie (Jung, von Franz, Kastová, Edinger, Mindell, Hillman, Lopéz-Pedraza, Romanyshyn, Casey, Avens a mnozí další).
6. Možno – bude-li prostor – probrat i následující témata: Problém s technikami: techniky duchovní a duševní (vycházím z plodného rozlišení mezi duchem a duší, které učinil Hillman (2000b)). Techniky budovací (fixativní) a techniky rozkladné (analytické). Úrovně reflexe technik – úrovně sebe-reflexe v technikách. Techniky prázdnoty; *Mahápradžňáparamitá hrdája súra*, *Liou-cu Tchan-t'ing* (Král, 1990). Techniky verbální: *kóan*.

Iniciace. Systémy iniciace: tradiční a novodobé. Iniciační role smrti. Transfigurace symbolického systému (Campbell, 1989). Příklady tradičních rituálů dospělosti (jeskyně-komůrka, skarifikace,

obřízka, deformace), příklady z alchymie (soluce, kalcinace, koagulace, sublimace, separace-purifikace, putrefakace), příklady ze zemědělství (tzv. shnití semena, dozrání-pokosení). Příklady „smrti“ ve všech třech říších: živočišné, rostlinné a nerostné. Postavení smrti ve společné řeči (Assmann, 2003; von Franz, 2000; Alleau, 2005).

7. Mytická vyprávění o jazyku, řeči a slově: jazyk ve Starém Egyptě (*ranu neteru*, Šabakova deska, Esetina ústa a příběh o vyléčení Rea, Thovt), jazyk a *Logos* v Antice (Hermés, Hérakleitos, Janovo evangelium). Tradiční spojení jazyka se srdcem: Čelakovského *Mudrosloví*, Šabakova deska, Upanišady. Symbolika a metaforika srdce (Hillman, 1984; Corbin, 1989; Guénon, 2002; Burckhardt, 1987). Vertikála a evaluace: pata, pohlavnost, útroby, dech, zrak a koruna. Prvotní člověk (Adam, Androgyn). Mytická vyprávění o prvotním člověku: vyprávění „starozákonní“ a „novozákonní“. Otázka „novozákonní“ interpretace tradičních mýtů (Amarnská hereze, Mojžíš, Ježíš). Otázka evoluce individualismu (Patočka, Edinger).
8. Ukončení kurzu formou kolokvia a odevzdáním práce v rozsahu min. 5 normostran.

Doporučená literatura:

Alleau, R. (1992). *Aspekty tradiční alchymie*. Praha: Merkuryáš.

Alleau, R. (2005). *Hermés a dějiny věd: Druhé, rozšířené vydání*. Praha: Malvern.

Vynikající čtení o historii věd i historii alchymie. Pojednání některých zajímavých témat esoterimu. Spojení alchymie s prastarými metalurgickými technikami.

Anzenbacher, A.: *Úvod do filosofie*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1991.

Přehledný výtah filosofie, který je členěn po tématech a pojmech - nikoli podle autorů.

Assmann, J. (2001). *Kultura a Paměť*. Praha: Prostor.

Assmann, J. (2003). *Smrt jako fenomén kulturní teorie*. Praha: Vyšehrad.

První kniha je výtečným úvodem do problematiky konstrukce minulosti, do problematiky orality a skripturality. Assmann seznamuje čtenáře s dílem ne příliš známého sociologa M. Halbwachse. Velká část knihy je věnována studiím, která jednotlivé velké národy (Egyptané, Hebrejci, Řekové, Féničané) konstruovali svoji minulost. Je velice poutavá a čtivá. Druhá kniha je inspirativní co se týče fenoménu smrti a její recepce v různých společnostech.

Avens, R. (2003). *Imagination is reality*. Putnam: Spring Publications.

Bachelard, G. (1970). *Plamen svíce*. Praha: Obelisk.

Bachelard, G. (1994). *Psychoanalýza ohně*. Praha: Mladá Fronta.

Bachelard, G. (1997). *Voda a sny*. Praha: Mladá Fronta.

Inspirátor mnoha francouzských badatelů zabývajících se poetikou, obrazivostí, sněním. Viz. Borecký (2003).

Bateson, G. (2000). *Mysl a příroda – nezbytná jednota*. On-line: www.vhled.cz.

Bateson, G. (1979). *Mind and Nature: A Necessary Unity*. New York: Dutton.

Znamé a potřebné dílo, které ukazuje zcela nový přístup k epistemologii. Na Batesonovo dílo navázali čilší vědci Maturana a Varela. Je velice inspirativní a díky způsobu vyprávění dává čtenáři mj. nahlédnout pod pokličku velikánů psychologie jako byl např. Ames.

Benoist, L. (1995). *Znaky, symboly a mýty*. Praha: Victoria Publishing.

Bishop, P. (1991). *The Greening of Psychology*. Dallas: Spring Publications.

Knihy o rostlinách v lidském životě i v lidské duši.

Boehme, J.: *Rozmluva žáka s mistrem*. PDN, Olomouc 1991.

Boehme, J. (2002). *Concerning the Three Principles of the Divine Essence: Part 1*. Kessinger Publishing.

Dílo velkého muže ze Zhořelce, jehož spisy ovlivnily Goetha a mnohé autory romantismu a široce také téměř veškerý následný esoterismus.

Bonardelová, F.: *Hermetismus*. Victoria Publishing, Praha 1995.

Vynikající krátká reflexe hermetismu.

Bor, D. Ž. (1995b). *Napříč říší Královského umění*. Praha: Trigon.

Bor, D. Ž. (2001). *Knižnice Logosu, sv. O: Otec filosofů Hermés Trismegistos*. Praha: Trigon.

Bor, D. Ž. (2000-2006). *Knižnice Logosu, sv. 1-7*. Praha: Trigon.

Rozsáhlý vydavatelský počín: vydání velké části neznámějších alchymických textů a tisků.

Bor, D. Ž. (1993). *Abeceda stvoření*. Praha: Trigon.

Dílo, které její autor nazývá úvodem do mýtoetymologie neboli do „jazyka ptáků“. Autor hledá fonetické příbuznosti mezi světovými jazyky, aby ukázal, že některé mýty a zdánlivě potrhle magické či zasvěcovací praktiky mají základ v přirozené lidské zkušenosti se svým tělem v živoucí přírodě. Jedná se v podstatě – nejen zaměřením ale i rozsahem – o ojedinělé dílo v českém jazyce.

Borecký, V. (2003). *Porozumění symbolu*. Praha: Triton.

Dílo, které seznámí čtenáře s dílem mnoha badatelů – převážně psychologů -, kteří se snažili zkoumat lidskou obrazivost. Je zde stručné shrnutí díla: Freuda, Junga, Bosse, Bachelarda, Diela, Mucchielliho, Duranda a Maffesoliho – tedy převážně francouzských autorů u nás téměř neznámých. Boreckého dílo je neuvěřitelným počinem: je syntetické, obsažné, poučné... vše doporučuji!

Bouzek, J. (2005). *Pravěk českých zemí v evropském kontextu*. Praha: Triton.

Bouzek, J. (1979). *Objevy ve Středomoří*. Praha: Odeon.

Autor hned několika klasických děl archeologie u nás. Faktografické i inspirující knihy.

Budil, I. (1998): *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha: Triton.

Kompendium základních pojmů, jmen a trendů současné antropologie.

Buchvaldek, M. a kol. (1985). *Dějiny pravěké Evropy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

Dílo dalšího známého archeologa shrnuje ty nejzákladnější fakta o nejstarších i prehistorických dějinách.

Burckhardt, T. (2003). *Alchymie: Tradiční věda o kosmu a duši*. Praha: Malvern.

Burckhardt, T. (1987). *Mirror of the Intellect*. New York: State University of New York Press.

Velice svěží pohled na problematiku tradiční symboliky z pera předního znalce Islámských tradic.

Campbell, J. (2004). *Mýty Západu: Představy o bozích v dějinách civilizace*. Praha: Pragma.

Campbell, J. (2000). *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Portál.

Campbell, J. (2000). *Proměny mýtu v čase*. Praha: Portál.

Campbell, J. (1998). *Mýty*. Praha: Pragma.

Campbell, J. (1989). *Eranos lectures 9: Renewal myths and rites of the primitive hunters and planters*. Dallas: Spring Publications.

Campbellovo dílo ukazuje, že jeho rozhled byl fenomenální. Z výšiny ducha, které dosáhl tento pravidelný účastník setkání Eranos v Asconě, přehlédl snad většinu světových mýtů, aby o nich podal ucelený přehled ve své tetralogii, z níž vyšel v češtině bohužel velmi nezdařilý – leč díky duchu svého autora přesto doporučeníhodný – překlad Mýty západu.

Cassirer, E. (1996a). *Filosofie symbolických forem I*. Praha: OIKOYMENH.

Cassirer, E. (1996b). *Filosofie symbolických forem II*. Praha: OIKOYMENH.

Cassirer, E. (1956). *An Essay on Man*. New York: Doubleday and Company.

Fenomenální dílo německého novokantovce, který dovedl filosofii apriorních forem lidského myšlení daleko za horizont, který nastínil Kant. Jeho dílo navazuje také na filosofii jazyka Wilhelma von Humboldta. Vše, co jste nevěděli o světových jazycích a ani vás nenapadlo na to pomyslet – to najdete v těchto dvou knihách, z nichž první se zabývá jazykem a druhá mýtem.

Castaneda, C. (1998). *Umění snít*. Praha: Volvox Globator.

Dílo z dlouhé řady knih známého amerického antropologa, který nás seznamuje s tradičním učením mexických mudrců, které ohromí svojí hloubkou. Tato kniha ukazuje autorovu cestu k poznání skrze praktiky lucidního snění.

Corbin, H. (1989). *Spiritual Body and Celestial Earth*. Princeton (NJ): Princeton University Press.
Corbin, H. (1998). *Alone with the Alone: Creative imagination in the sufism of Ibn 'Arabí*. Princeton (NJ): Princeton university press.

Corbin byl významný iranolog, který rozsáhle překládal texty Islámských mystiků.

Crowley, A. (1994). *Kniha Thothova*. Brno: Horus.

Osobitý, invenční tvůrce ještě poněkud romantického charakteru a morálně zpochybňovaného života *par excellence*. Jeho dílo je pokladnicí jak iniciační symboliky, tak symboliky obecně.

Čermák, I. (2000). Hledání životních příběhů (Integrativní funkce narativního já). In: Macek, P., Šafářová, M. (Ed.), *Integrativní funkce osobnosti. Sborník příspěvků z konference k životnímu jubileu prof. PhDr. Vladimíra Smékala, CSc.* Brna: Masarykova univerzita, s. 105-111.

Čermák, I. (2001). Příběhy žité a vyprávěné: od psychoterapie k identitě a epistemologii. In: Bianchi, G. (Ed.), *Identita, zdravie a nová paradigma*. Human Communication Studies, Vol. 7, Bratislava: Veda, s. 77-92.

Čermák, I. (2002). Myslet narativně: kvalitativní výzkum „On the road“. In: Čermák, I., Miovský, M. (Ed.), *Kvalitativní výzkum ve vědách o člověku na prahu třetího tisíciletí*. Sborník z konference. Tišnov: Sdružení SCAN.

Čermák, I. (2004). Narativní terapie: mnohohlasý chór. In: Čermák, I., Miovský, M., Řehan, V. (Ed.), *Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku III*. Sborník z konference. Olomouc: FF Univerzity Palackého.

Čermák, I. (2004b). *Autobiografická paměť a životní příběh*. Sborník prací Filosofické fakulty brněnské univerzity. Brno: Filosofická fakulta MU.

Diel, P. (1986). *Symbolism in the Bible: The universality of symbolic language and its psychological significance*. San Francisco: Harper & Row.

Diel, P. (1986b). *The God-Symbol: Its history and its significance*. San Francisco: Harper & Row.

Diel, P., Solotareff, J. (1988). *Symbolism in the Gospel of John*. San Francisco: Harper & Row.

Diel, P. (1987). *The psychology of re-education*. London: Shambala.

Diel, P. (1980). *Symbolism in Greek mythology: Human desire and its transformations*. London: Shambala.

Donnerová, F. (1998). *Bytí ve snění*. Praha: DharmaGaia.

Spolupracovnice Castanedy v této knize ukazuje specifika ženské cesty poznání.

Düerr, H. S. (1997). *Sedna aneb láska k životu*. Brno: Horus.

Dílo, které by neměl nikdo, koho zajímá úsvit kultury, opominout. Kniha, která se mj. vyznačuje tím, že její poznámkový aparát je stejně rozsáhlý jako samotný text (tj. cca 200 stran) a obsahuje obrázky.

van Dülmen, R. (2002). *Historická antropologie*. Praha: Dokořán.

Úvod do tohoto nového směru, který ukazuje specifika mikroanalýzy oproti makroanalýze historických jevů. Zabývá se běžným životem lidí v daném období a nikoli pouze vládci nebo elitou. Jistě ukáže čtenáři nové oblasti, které se dají zkoumat.

Eco, U. (2001). *Hledání dokonalého jazyka*. Praha: Lidové noviny.

Syntetické dílo italského jazykovědce, které čtenáře seznamuje s mnoha různými historickými pokusy o konstrukci nebo nalezení univerzálního jazyka, aby přesvědčivě ukázal, která fakta tomuto projektu brání.

Eco, U. (2002). *O zrcadlech a jiné eseje*. Praha: Mladá fronta.

Soubor esejů na téma sémiologie ukazuje různé zapletlosti odkazování nejen v literární tvorbě, ale i v mnoha ostatních médiích (televize, divadlo, zrcadlo atd.).

- Eliade, M. (1997). *Mefisto a androgyn*. Praha: OIKOYMENH.
- Eliade, M. (1995). *Dějiny náboženského myšlení I a II a III*. Praha: OIKOYMENH.
- Eliade, M. (1994). *Posvátné a profánní*. Praha: Česká křesťanská akademie.
- Eliade, M. (2000). *Kováři a alchymisté*. Praha: Argo.
- Eliade, M. (2004). *Obrazy a symboly*. Praha: Computer Press.
- Eliade, M. (2004). *Iniciace, rituály, tajné společnosti*. Praha: Computer Press.
- Eliade, M. (1998). *Mýty, sny a mystéria*. Praha: OIKOYMENH.
Dílo religionisty rumunského původu snad ani nepotřebuje představovat, neboť by mělo patřit k povědomí každého humanitně zaměřeného studenta.
- Evola, J. (1992). *The Yoga of Power*. Rochester: Inner Traditions.
- Evola, J. (1995). *The Hermetic Tradition*. Rochester: Inner Traditions International.
- Evola, J. (2001). *Introduction to Magic*. Rochester: Inner Traditions.
- Evola, J. (2003). *Ride The Tiger*. Rochester: Inner Traditions.
Italský znalec mnoha esoterních tradic. Jeho dílo se vyznačuje právě již spíše postmoderním přístupem k podávání látky.
- Foucault, M. (1994). *Diskurz, autor, genealogie*. Praha: Svoboda-Libertas.
- Foucault, M. (2002). *Archeologie vědění*. Praha: Herrmann a synové.
- Foucault, M. (2005). *Je třeba bránit společnost*. Praha: Filosofía.
- Frank, M. (2000). *Co je neostrukturalismus*. Praha: Pastelka.
Soubor přednášek, který na základě konkrétních textů evropských filosofů postmoderny ukazuje vývoj jednotlivých témat postmoderny. Dílo „silné“ jako pravá arabská káva, kterou je dobré pít v malých šálcích.
- von Franz, M. L. (1999). *Mýtus a psychologie*. Praha: Portál.
- von Franz, M. L. (1998). *Psychologický výklad pohádek*. Praha: Portál.
- von Franz, M. L. (2000). *Sen a smrt*. Praha: Portál.
- von Franz, M. L. (2001). *Věštění a synchronicita*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
Spolupracovnice a zákyně Junga, která je neobyčejně sečtělá a její díla jsou proto velice podnětná jak pro psychologii, tak i pro jiné humanitní obory (a např. i metodologii věd – Věštění a synchronicita).
- Fromm, E. (1999). *Mýtus, sen a rituál*. Praha: Aurora.
Freudův žák v této knize zhodnocuje a kritizuje dílo jak Freuda tak Junga. Jedná se o čtivou a zajímavou knihu.
- Fulcanelli. (1996). *Příbytky filosofů I*. Praha: Trigon.
- Fulcanelli. (1996b). *Příbytky filosofů II*. Praha: Trigon.
- Fulcanelli. (1992). *Tajemství katedrál*. Praha: Trigon.
- Gadamer, H. G. (1999). *Člověk a řeč*. Praha: OIKOYMENH.
Filosofický nástupce Heideggera, kterýrazil tzv. filosofickou hermeneutiku. Jedná se o soubor různorodých statí, jistě zajímavých, co se týče filosofie jazyka.
- Gibson, J. J. (1968). *Senses Considered as Perceptual Systems*. London: George Allen&Unwin Ltd.
Dílo zabývající se psychologíí vnímání. Oproti jiným teoriím, které se zaměřují většinou na jeden jediný smysl, snaží se Gibson ukázat, že všechny lidské smysly jsou navzájem provázány a tvoří něco, co nazývá perceptuální systém. O psychologíí vnímání jsem nečetl lepší dílo. Podnětné, syntetizující – vřele doporučuji.
- Gillett, G. (2001). Signification and the unconscious. *Philosophical Psychology*, Vol. 14, 4, 477-498.
- Graves, R. (1982). *Řecké mýty I a II*. Praha: Odeon.
Graves ukazuje, kterak lze taktéž interpretovat známé řecké mýty. Ukazuje, že se v nich skrývá historie krvavého potlačení původních, předindoevropských kultů Velkých Bohyň, indoevropským, patriarchálním náboženským systémem řeckých kmenů. Trochu tendenční: snaží se symbolickou povahu řeckých mýtů banalizovat jediným – jakkoli oprávněným – výkladem. Přesto je hodno pozornosti z mnoha důvodů.
- Grondin, J. (1997). *Úvod do hermeneutiky*. Praha: OIKOYMENH.

- Hroch, J. (2000). *Ke vztahu hlubinné hermeneutiky a metodologie humanitních věd*. in: Sborník prací FF brněnské univerzity, 2000.
Historie hermeneutiky. Přehledné a poučné dílo.
- Grygar, M. (1969). *Pařížské rozhovory o strukturalismu*. Praha: Svoboda.
Překlad rozhovorů proponentů strukturalismu nad zajímavými tématy.
- de Guaita, S.: *Had Genese: Klíč k černé magii*. Volvox Globator, Praha 1996.
de Guaita, S.: *Had Genese: Chrám Satanův*. Volvox Globator, Praha 199
de Guaita, S.: *Na prahu tajemství*. Volvox Globator, Praha 2001.
- Guénon, R. (2001). *The king of the world*. Hillsdale, NY: Sophia Perennis.
Guénon, R. (2001b). *The symbolism of the cross*. Hillsdale, NY: Sophia Perennis.
Guénon, R. (2001c). *The great triad*. Hillsdale, NY: Sophia Perennis.
Guénon, R. (2001d). *Perspectives on initiation*. Hillsdale, NY: Sophia Perennis.
Guénon, R. (2002). *Symbols of sacred science*. Hillsdale, NY: Sophia Perennis.
- Harré, R., Gillett, G. (1994). *The discursive mind*. London: Sage Publications.
Harré, R. (1991). *Physical being*. Oxford: Blackwell.
- Hauck, D. W. (1999). *The emerald tablet: Alchemy for personal transformation*. New York: Penguin Compass.
- Hawkes, T. (1999). *Strukturalismus a sémiotika*. Brno: Host.
Přehled vzniku a díla strukturalismu. Přehledné.
- Hillman, J. (1984). *The thought of the hearth*. Dallas: Spring Publications.
Hillman, J. (1992): *Re-visioning psychology*. New York: HarperCollins Publishers.
Hillman, J. (1992): *We've had a hundred years of psychotherapy and the worlds's getting worse*.
San Francisco: HarperCollins Publishers.
Hillman, J. (1992): *Blue fire*. New York: HarperCollins Publishers.
Hillman, J. (1992). *Emotion: A comprehensive phenomenology of theories and their meaning for therapy*. Evanston, Illinois: Northwestern University Press.
Hillman, J. (1994). *Insearch: Psychology and religion*. Putnam, Connecticut: Spring Publications.
Hillman, J. (1995). Pink madness. In: Spring 57, 1995, s. 39-71.
Hillman, J. (1997). *Duše a sebevražda*. Praha: Sagittarius.
Hillman, J. (1999). *Sny a podsvětí*. Praha: Portál.
Hillman, J. (1999). *The myth of analysis: Three essays in archetypal psychology*. Evanston, Illinois: Northwestern University Press.
Hillman, J. (2000). *Klíč k duši*. Praha: Portál.
Hillman, J. (2000b). Peaks and vales. In: Sells, B. (Ed.). *Working with images: The theoretical base of archetypal psychology*. Woodstock: Spring Publications, 113-135.
Hillman, J. (2004). *The thought of the hearth and the soul of the world*. Putnam: Spring Publications.
Hillman, J. (2004). *Archetypal psychology: Uniform edition 1*. Putnam, Connecticut: Spring Publications.
Hillman, J. (2005). *Senex & Puer: Uniform edition 3*. Putnam, Connecticut: Spring Publications.
Dílo Jungova pokračovatele se vyznačuje velikou odvahou čelit tématům a vyústěním těchto témat, které většina vědecké obce nechce zpracovávat. Hillmanova psychologie se vrací k mnoha tradičním pojmům jako je např. duše (to již Jung), anima mundi, obrazivost (imaginace), polyteismus, smrt apod. Jeho dílo je skutečně inovativní – snad právě tím, že se vrací k tradičnímu pojetí duše a jejím vztahům s veškerenstvím. Vřele doporučuji.
- Hubík, S. (1994). *K postmodernismu obratem k jazyku*. Boskovice: Albert.
Mnou rozsáhle citované, obsažné a osvěčující dílo o posmoderně a přístupům k jazyku. Vřele doporučuji.
- Jung, C. G. (2003). *Sebrané spisy 9/II: AION*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.

- Jung, C. G. (1996). *Výbor z díla I.: Základní otázky analytické psychologie a psychoterapie v praxi*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
- Jung, C. G. (1997). *Výbor z díla II.: Archetypy a nevědomí*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
- Jung, C. G. (1999). *Výbor z díla III.: Osobnost a přenos*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
- Jung, C. G. (2001). *Výbor z díla IV.: Obraz člověka a obraz Boha*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
- Jung, C. G. (1999). *Výbor z díla V.: Snové symboly individuálního procesu*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
- Jung, C. G. (2000). *Výbor z díla VI.: Představy spásy v alchymii*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
- Jung, C. G. (2002). *Paracelsica*. Praha: Vyšehrad.
Dílo tohoto autora je téměř zbytečně představovat. Je to autor neobyčejné hloubky, který vdechl psychologii duši, která jí k jejímu rozvoji chyběla. Inspirátor mnoha velikánů své doby, účastník Eranos konferencí společně s Eliadem, Campbellem, Durandem, Corbinem a mnoha dalšími světoznámými autory. Vřele doporučuji.
- Kast, V. (1999). *Imaginace jako prostor setkání s nevědomím*. Praha: Portál.
- Kerényi, K., Jung, C. G. (1993). *Věda o mytologii*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
- Kerényi, K. (1996). *Mytologie Řeků I*. Praha: OIKOYMENH.
- Kerényi, K. (1998). *Mytologie Řeků II*. Praha: OIKOYMENH.
- Komárek, S. (2001). *Jazyk vědy a polární myšlení*. in: *Vhled*, 2, 2001, www.vhled.cz.
- Kozák, J. (1993). *Dvacet jedna řečí askety Gótama zvaného Buddha*. Praha: Bibliotheca Gnostica.
- Kozák, J. (1994). *Evangelium „neznámého“ boha*. Praha: Bibliotheca Gnostica.
- Kozák, J. (1995). *Křesťané před Kristem, za Krista a po Kristu*. Praha: Bibliotheca Gnostica.
- Kozák, J. (1996). *Příběh o povstání hada*. Praha: Bibliotheca Gnostica.
- Kozák, J. (2001). *Kořeny indoevropské duchovní tradice*. Praha: Bibliotheca Gnostica.
- Kozák, J. (2002). *Tři přednášky o gnozi*. Praha: Bibliotheca Gnostica.
- Král, O. (1990). *Čchan*. Praha: Am.
- Krása, J. (2004). Jazyk a imaginace. In: Čermák, I., Miovský, M. Řehan, V. (Eds.), *Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku III*. Sborník z konference. Olomouc: FF Univerzity Palackého, 97-108.
- Krása, J. (2005). Jazyk a nevědomí. *Československá psychologie*, 49: 4, 289-301.
- Krása, J. (v tisku). Obraz a příběh: Krátká studie konformního řádu. In: Čermák, I., Miovský, M. Řehan, V. (Eds.). *Umění ve vědě*. Praha: Grada.
- Krása, J. (2005). Architektura Domu na půli cesty v duši klientů. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*, 2005/3, s. 27-28.
- Krása, J. (2006). Zemědělství v Domu na půli cesty a jeho psychologický dopad na lidskou duši. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*, 2006/1, s. 46-49.
- Kratochvíl, Z., Bouzek, J. (1994). *Od mýtu k logu*. Praha: Herrmann a synové.
- Kratochvíl, Z. (1994). *Filosofie živé přírody*. Praha: Herrmann a synové.
- Kratochvíl, Z. (1995). *Výchova, zřejmost, vědomí*. Praha: Herrmann a synové.
- Kratochvíl, Z.: *Prolínání světů – středoplatónská filosofie v náboženských proudech pozdní antiky*. Herrmann a synové, Praha 1991.
Dílo pražského filosofa, který přednášel i na naší fakultě. Jeho dílo je mojí velkou inspirací, neboť má pochopení pro živou přírodu, kterou psychologie tradičně nechává „za dveřmi“ (Hillman plausibilně upozorňuje na to, že psychoterapie bude muset vzít v potaz i stav životního prostředí klienta, aby vyřešila některé případy).
- Kugler, P. (1993). *The Subject of Dreams*. in: *Dreaming*, June 1993. Vol. 3, No. 2, Plenum Press, New York.
Postjunglián, který se zabývá v této knize vztahem jazyka a nevědomí.

- Lacan, J. (1977). *Écrits: A Selection*. New York: W.W. Norton.
Pokračovatel Freuda. Buřič v psychoanalýze, jehož dílo je velice inspirativní. Vřele doporučuji.
- Lakoff, G., Johnson, M. (2002). *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host.
Dílo dvou předních kognitivních psychologů, kteří zahájili zájem o zkoumání metafory v psychologii jazyka. Ukazují v tomto stěžejním díle, že metafora není jakousi roztomilou bizarností jazyka, který je vlastně doslovný, ale že naopak jazyk (a naše myšlení) je primárně založen metaforicky a že doslovný jazyk je jen malou výsečí fenoménu jazyka. Vřele doporučuji.
- Lasenic de, P. (1990). *Hermetická iniciace Universalismu*. Praha: Trigon.
Lasenic de, P. (2005). *Tarot: Klíč k iniciaci*. Praha: Trigon.
- Lévi, E. (1995). *Dogma a rituál vysoké magie*. Praha: Trigon.
Lévi, E. (2003). *Dějiny magie*. Praha: Trigon.
- Lévi-Strauss, C. (1993). *Mýtus a význam*. Bratislava: Archa.
Lévi-Strauss, C. (1996). *Myšlení přírodních národů*. Liberec: Dauphin.
- Luria, A. R. (1976). *O historickém vývoji poznávacích procesů*. Praha: Academia.
Pokračovatel Vygotského. Tato kniha shromažďuje výsledky experimentů konaných pro potvrzení původní Vygotského hypotézy o historicko-kulturní podmíněnosti všech kognitivních procesů. Je zajímavá pro svoji přehlednost a také pro invenčnost zkoumání daných oblastí pomocí výzkumu.
- Lytard, J. F. (1995). *Fenomenologie*. Praha: Victoria Publishing.
Lytard, J. F. (1993). *O postmodernismu*. Praha: Filosofický ústav AV ČR.
Kniha *O postmodernismu* je zajímavou sondou do diskurzu moderní vědy. Tento diskurz je srovnáván s diskurzem mytickým. Z jejich srovnání plyne mnoho zajímavých důsledků pro soudobou vědu.
- Machovec, M. (2000). *Indoevropané v pravlasti*. Praha: Akropolis.
- Maier, M. (2005). *Atalanta fugiens*. Praha: Malvern
- Merleau-Ponty, M., Lévi-Strauss, C., Barthes, R. (1994). *Chvála moudrosti*. Bratislava: Archa.
- Maturana, H. R., Varela, F. J. (1998). *The Tree of Knowledge: The Biological Roots of Human Understanding*. London: Shambala.
- Fiala, J.: *Biologické základy poznání (H. Maturana)*. Scientia & Philosophia 1: 35-55, 1991.
Kniha *The Tree of Knowledge* je podnětnou prací, která čtenáře uvede do zcela jiného pohledu na lidské poznání než bylo dosud běžné. Autoři začínají popis epopeje lidského poznání kondenzací vodíkových atomů po Velkém třesku, pokračují vznikem chemického „života“, vznikem organických molekul až k živým *autopoietickým* systémům, z nichž se postupně vyvinuli živé organismy. Několik základních principů, které jsou přítomny již u těch nejjednodušších organismů, pak vystačí k osvětlení i lidského poznání. Kniha čtenáře seznámí s několika podivuhodnými zákony „biologického“ charakteru a zasadí lidské poznání do kontextu evoluce celého vesmíru. Je to neobyčejně poutavá kniha. Vřele doporučuji.
- Mindell, A. (1993). *Snové tělo*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
Mindell, A. (1992). *Telo a sny*. Bratislava: Stimul.
Mindell, A. (1994). *Kóma*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
Mindell, A. (1993). *Snové tělo*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
Mindell podobně jako Hillman je pokračovatel Junga a je stejně jako on velice zajímavý svým neotřelým přístupem k psychologii i k psychoterapii (zakladatel Proces-orientované psychoterapie, tzv. POPky). Ve svých knihách spojuje citlivost k lidské duši vlastní pokračovatelům Junga s několika tradičními systémy: s Castanedovým, se systémy Východu, s šamanismem.
- Mogenson, G.: *Metaphors in Relationship*. The Jung Page, www.cgjung.org.
Článek osvědčeného jungiána s velice zajímavým vhladem do fungování lidské duše.
- Nebeská, I. (1992). *Úvod do psycholingvistiky*. Praha: H&H.
Zajímavý přehled přístupů a výsledků experimentů v psychologii jazyka čili v tzv. psycholingvistice.

- Neubauer, Z.: *O přírodě a přirozenosti věcí*. Malvern & B. Just, Praha .
- Neubauer, Z. (1997). *Esse obiectivum – esse intentionale*. In: *Scientia & Philosophia* 8: 114 – 160, 1997.
- Neubauer, Z. (2000). Doslov – Smysl a duch. In: Štampach, I. O.: *A nahoře nic...* . Praha: Portál.
- Neubauer, Z. (1992). *Nový Areopág*. Praha: Křesťanská akademie.
- Neubauer, Z. (1994). *Přímluvce postmoderny*. Praha: Hrnčířství a nakladatelství.
- Neubauer, Z. (2001). *Smysl a svět*. Praha: Knihovna ceny nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97.
- Neubauer, Z. (2002). *Mozek – evoluce – stvoření II*. *Psyche et natura* 2002, 1, s. 43-70.
- Neubauer, Z. (2002). *Golem a další příběhy o kabale, symbolech a podivuhodných setkáních*. Praha: Malvern.
- Neubauer, Z. (2004). *O Sněhurce aneb cesta za smyslem bytí a poznání*. Praha: Malvern.
Dílo pražského biologa, filosofa, historika vědy a člověka, který mi velice připomíná ony renesanční vědce, kteří věděli o všem něco je v českém kontextu škoda přehlížet. Jeho dílo obsahuje hlubokou inspiraci lidské duši, ať již se zabývá čímkoli. Celé jeho dílo vřele doporučuji – a to z mnoha důvodů.
- Neumann, E. (1962). *The Origins and History of Consciousness*. New York: Harper & Brothers.
- Otto, R. (1998). *Posvátno*. Praha: Vyšehrad.
Stěžejní dílo nereduktivního přístupu k religiozitě. Obsahuje zavedení pojmů *numinosum*.
- Papus. (1996). *Kabala*. Praha: Volvox Globator.
- Pechlivanos, S. R., Struck, W., Weitz, M. (Eds.). (1999). *Úvod do literární vědy*. Praha: Herrmann a synové.
- Pico Della Mirandola, G. (2005). *O důstojnosti člověka*. Praha: OIKOYMENH.
- Podborský, V. a kol. (1993). *Vlastivěda moravská: Pravěké dějiny Moravy*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost.
- Podborský, V. (2004). *Dějiny pravěku a rané doby dějinné*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Podborský, V. et al. (1999). *Pravěká sociokulturní architektura na Moravě*. Brno: Masarykova univerzita.
- Potter, J. (1996): *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage publications.
Přehled přístupů kvalitativní metodologie. Zajímavé s mnoha historickými odkazy i odkazy na konkrétní výzkumy z oblasti sociologie vědy.
- Ricoeur, P. (2002). *Struktura a hermeneutika*. In: Kyloušek, P. (Ed.): *Znak, struktura, vyprávění – výbor z prací francouzského strukturalismu*. Brno: Host.
- Ricoeur, P. (1993). *Život, pravda, symbol*. Praha: OIKOYMENH.
Francouzský filosof nepominutelného významu. Zavádí rozlišení na reduktivní a restitutivní přístupy vědy k fenoménu symbolu. Jeho dílo vřele doporučuji.
- Roger, B. (2005). *Objevování alchymie*. Praha: Malvern.
- Roob, A. (2001). *Alchemy and Mysticism*. Köln: Taschen.
- Sells, B. (Ed.). (2000). *Working with images: The theoretical base of archetypal psychology*. Woodstock: Spring Publications.
- Schärf Kluger, R. (1991). *The archetypal significance of Gilgamesh: A modern ancient hero*. Einsiedeln: Daimon Verlag.

- Schenk, R. (2001). *The sunken quest, the wasted fisher, the pregnant fish: postmodern reflections on depth psychology*. Wilmette: Chiron Publications.
- Schwaller de Lubicz, R. A. (1981). *The Temple In Man*. Rochester: Inner Traditions.
- Schwaller de Lubicz, R. A. (1985). *Esoterism & Symbol*. Rochester: Inner Traditions.
- Sokol, J. (2000). *Člověk jako osoba*. Praha: Universita Karlova - Institut základů vzdělanosti.
- Sokol, J. (2002). *Filosofická antropologie: Člověk jako osoba*. Praha: Portál.
Pražský filosof přináší shrnutí mnoha přístupů k problematice lidského poznání i místě člověka v kosmu.
- Starý, R. (2000). *Cheirón, asklépiovská medicína a jungovská psychologie*. Praha: Sagittarius.
- Starý, R. (1994). *Medúsa v novější době kamenné*. Praha: Prostor.
- Starý, R. (1999). *Filmová hermeneutika*. Sagittarius: Praha.
Český jungián s nesporným literárním nadáním. Jeho eseje jsou podnětné a poučné. Vřele doporučuji.
- Stavěl, J. (1972). *Antická psychologie*. Praha: SPN.
Přehled pojetí duše u řeckých filosofů.
- Stejskal, M. (2001). *Cesty za hvězdou*. Praha – Litomyšl: Paseka.
- Stejskal, M., Marenčin, A. (1991). *Labyrintem tajemna aneb Průvodce po magických místech Československa*. Praha: Paseka.
- Tart, Ch., T.: *States of Consciousness*. New York 1975.
Světově známé dílo z krve *Tao fyziky* Capry. Lze najít na internetu.
- Vernant, J.-P. (1995). *Počátky řeckého myšlení*. Praha: OIKOYMENH.
- Vernant, J.-P. (2004). *Hestia a Hermés*. Praha: OIKOYMENH.
- Vernant, J.-P. (2001). *Vesmír, bohové, lidé*. Praha: Paseka.
Francouzský učenec, který se zabývá antickou. Jeho sondy do tehdejšího života se blíží nejvíce psychologii a mohou tedy studentovi mnohé ukázat. Vřele doporučuji.
- Veselovský, Z. (2000). *Člověk a zvíře*. Praha: Academia.
- Viewegh, J. (1986). *Fantazie: Teoretická studie*. Praha: Academia.
- Vondráček, V., Holub, F.: *Fantastické a magické z hlediska psychiatrie*. Columbus, Praha 1993.
- Vygotskij, L. S. (1976). *Myšlení a řeč*. Praha: SPN.
- Vygotskij, L. S. (1976). *Vývoj vyšších psychických funkcí*. Praha: SPN.
Dílo skutečného velikána psychologie, který umřel příliš mlád. Mnoho směrů v psychologii, které se zdají inovativní ve svém „postmoderním“ pojetí lidského poznání vznikly o desítky let později nežli myšlenky Vygotského o historicko-kulturní podmíněnosti kognitivních procesů. Ač jsou tato jeho díla vlastně poměrně stará, jsou nesmírně syntetická. Jeho dílo vřele doporučuji, ba co víc student, který si přečte tato velice poutavá díla, získá sebedůvěru potřebnou ke státním závěrečným zkouškám (v otázkách k obecné psychologii). Nemohu více než ještě jednou doporučit především *Vývoj vyšších psychických funkcí* si přečíst.
- Weinreb, F. (1990). *Znamení života*. Praha: Česká křesťanská akademie.
- Weinreb, F. (1995). *Symbolika biblického jazyka*. Praha: Herrmann a synové.
- Whorf, B. L. (1971). *Language, thought and reality*. Cambridge, Massachusetts: M.I.T. Press.
- Wilhelm, R., Jung, C. G.: *Tajemství Zlatého květu*. Vyšehrad, Praha 1997.
- Wilkinson, R. H. (2000). *The complete temples of Ancient Egypt*. London: Thames & Hudson.
- Wilkinson, R. H. (2003). *The complete gods and goddesses of Ancient Egypt*. London: Thames & Hudson.

Wittgenstein, L. (1979). *Filosofické skúmania*. Bratislava: Pravda.

Wolf, J. et al. (1992). *Člověk ve světě magie*. Praha: Unitaria.

Zadrobílek, V.: *Opus Magnum*. Trigon, Praha 1997.

Zamarovský, V.: *Bohové a králové Starého Egypta*. Mladá fronta, Praha 1979.

Zuska, V. (1993). *Temporalita metafor*. Praha: Gryf.